

*Борис Бурсаћ**

Народна скупштина Републике Србије, Београд

ПОСТКОЛОНИЈАЛНИ СИСТЕМ ВЛАСТИ КАО ОСНОВА КОНФЛИКАТА У НИГЕРИЈИ

Сажетак

Нигерија је једно врло комплексно друштво са преко 300 различитих етничких групација, око 500 различитих језика и екстремно брзим растом популације са преко 210 милиона становника у 2021. години. Спајање ових различитих група и идентитета у један заједнички ентитет представљао је озбиљан проблем још од стварања модерне државе 1914. године, који су колонијални владари углавном решавали силом. Када детаљније анализирамо и посматрамо Нигерију односно њен постколонијални период можемо рећи да је у најмању руку турбулентан и дискутабилан а уз све то и прожет проблемима етничких мањина, неједнаких формула расподеле прихода, асиметричним државним структурама, недостатком правог федерализма, немогућности да се објаве тачне бројке пописа становништва, етно-религијским кризама и тако даље. Оно што забрињава јесте да се ови изазови поново појављују у свакодневном животу Нигеријаца као претња постојању Нигерије. Све ово указује на видљиве комплексности и контрадикције постколонијалне Нигерије у пет деценија политичке независности и скоро две деценије демократије. Оно што је почело анексијом Лагоса и касније уништењем разних краљевстава, завршило се стварањем једног новог ентитета који је обухватао више од три стотине група људи различитих историја, култура и оријентација који су скоро у сталном конфликту. Циљ овог рада биће детаљна анализа постколонијалног система власти и његовог утицаја на појаву и ескалацију сукоба и конфликта у Нигерији.

*
Имејл-адреса: boris.bursac89@gmail.com.

Кључне речи: колонијализам, деколонијализам, постколонијализам, империјализам, Нигерија

ПОСТКОЛОНИЈАЛИЗАМ

Постколонијализам, је историјски период или стање ствари који представља последице западног колонијализма; термин се такође може користити за описивање пројекта за поврат и промишљање историје и деловања људи подређених различитим облицима империјализма. Постколонијализам сигнализирамогућу будућност превазилажења колонијализма, али нови облици доминације или подређености могу доћи у светлу таквих промена, укључујући и нове облике „глобалног царства”. Постколонијализам не треба мешати са тврдњом да је свет у коме сада живимо заправо лишен колонијализма. Чак шта више када будемо говорили о постколонијализму, посматраћемо га не као крај колонијализма него као његов наставак, односно као ситуације и проблеме који су уследили након процеса деколонијализације бивших колонија (Young 2009). Колонијализам је постао велика научна брига крајем седамдесетих година прошлог века, док је постколонијализам дошао до изражаја 1980-их. И појединачно и заједно, њихов загрљај је сигнализирао напад на перспективе које се сматрају застарелим и неадекватним за разумевање глобалног светског поретка. Конкретна мета био је концепт империјализма, некада доминантног идиома у марксистичким и сродним „светским системима” који су за циљ имали проучавање капиталистичке експанзије. Постколонијална теорија је група мисли, идеја и ставова, која се првенствено баве узимањем у обзир политичког, естетског, економског, историјског и друштвеног утицаја европске колонијалне владавине широм света у 18. и 20. веку. Она се бави тиме како су европски народи освојили и контролисали културе трећег света и како су те нације реаговале, пружиле отпор и одупрле им се. Постколонијализам, као теорија и студија политичких и културних промена, пролази кроз три широке фазе:

- Почетна свест о социјалној, психолошкој и културној инфериорности коју намеће постојање у колонизованом стању;

- Борба за етничку, културну и политичку аутономију;
- Све већа свест о културном преклапању и хибридности.

Префикс „*пост*” у „*постколонијалној теорији*” предмет је константних научних дебата и расправа, али никада није имплицирао да је колонијализам окончан; заиста када погледамо, највећи део постколонијалне теорије посвећен је дуготрајним облицима колонијалне власти након формалног краја „*царства*”.

Постоје други облици постколонијалне теорије који се отворено труде да замисле и креирају свет после колонијализма, али онај који тек треба да се појави. Када говоримо о постколонијализму као теоријском правцу његове темеље поставио је Едвард Саид уз помоћ Грамшијевог концепта „*културне хегемоније*” као мирољубивог средства којим се одржава капиталистички поредак и Фукоовог виђења међусобне условљености знања и моћи. Фукоови рани радови о владавини и биополитичким изворима модерне моћи заједно са Саидовом критиком самосвесног културолошког есенцијализма насталог од стране европских оријенталиста били су основа овог правца. Саид је редефинисао и унапредио овај правац, у свом делу „*Оријентализам*” изнео је тезу да постоје суптилне и упорне евроцентричне предрасуде против арапско - исламских народа и њихове културе. „*Такве перцепције, и последице културних представа, служиле су, и настављају да служе, као имплицитна оправдања за колонијалне и империјалистичке амбиције европских сила и САД*” (Saïd 1985). Мада никада није добио главну улогу на академској позорници, постколонијализам ипак остаје један од важнијих правца у оквиру више дисциплина. Разлог његовог опстанка и у 21. веку је чињеница да, упркос томе што су колоније постале део прошлости, ни оријенталистички дискурс ни различити облици експлоатације тог дела света нису нестали.

Због свега наведеног борба за ротацију западне етноцентричне перцепције и видљивости (пост) колонијалног не престаје ни на почетку текућег столећа. „*Чак и у постколонијалном свету, језик оријентализма и даље задржава своју реторичку снагу користећи се моћним категоријама којима се стигматизује друштво које се не уклапа у западни врх демократије*” (Jovanović 2017). Постколонијализам се, као општи домен интелектуалног истраживања, бави оним пи-

тањима која се појављују у вези са последицама империјализма. Једна од најважнијих карактеристика историје империјализма била је појава држава - или из консолидације територија и држава или из распада империја (или неке њихове комбинације) - и уз то, нових концепција међународног поретка. У том смислу, бавити се постколонијализмом је као да се бавимо низом питања у срцу модерне политичке мисли.

Да би описала друштвене функције постколонијализма индијска научница Гајатри Спивак (*Gayatri Spivak*) увела је појмове есенцијализма којим означава поједностављене стереотипне приказе различитих идентитета људи који чине одређену друштвену групу и стратешки есенцијализам којим означава привремени, есенцијални групни идентитет који се користи у пракси дискурса међу народима (Eide 2016). Теоретичар Хоми Баба (*Homi Bhabha*) је тврдио да се људски свет чешће посматра као скуп одвојених и неједнаких култура, а не као интегрални људски свет, такав поглед одржава веровање у постојање имагинарних народа и места - Први свет, Други свет и Трећи свет. Да би се супротставило таквој подели постколонијална пракса успоставља филозофску вредност хибридних интелектуалних простора, при чему двосмисленост укида истину и аутентичност; према томе, хибридност је филозофски услов који најосновније доводи у питање идеолошку ваљаност колонијализма (Bhabha, 1994). Британски истраживач, Дерек Грегори (*Derek Gregory*) тврди да је дуга путања кроз историју британске и америчке колонизације, стални процес који се и данас дешава. У „*колонијалној садашњости*”, Грегори прати везе између геополитике догађаја који се дешавају у данашњем Авганистану, Палестини и Ираку и повезује их бинарним односом између западног и источног света. Ослањајући се на идеје Саидовог рада везаног за оријентализам, Грегори критикује економску политику, војне снаге и транснационалне корпорације као апарат који покреће данашњи колонијализам (Gregory 2004).

Колонијализам, империјализам и деколонијализам

Да би смо у потпуности разумели постколонијализам морамо објаснити и направити дистинкцију између термина попут колонијализма, империјализма и деколонијализма.

Колинсов речник, колонијализам дефинише као „*политику и праксу моћи у циљу ширења контроле над слабијим народима или подручјима*” (Collins 1979), односно „*систем или политику нације која жели да прошири или задржи своју власт над другим људима или територијама*” (Webster 1996). Станфордова енциклопедија филозофије користи термин колонијализам да опише процес европског насељавања и политичке контроле над остатком света, укључујући Америку, Аустралију и делове Африке и Азије. У суштини колонијализам представља потчињавање једне нације другој а да се притом, потчињеној нацији експлатише становништво и намећу нове културне вредности. До 1914. године већи део света је колонизован од стране европских народа.

Јанг тврди да је империјализам концепт, а колонијализам пракса, односно да се колонијализам заснива на империјалној перспективи, стварајући тиме последичну везу, самим тим су колонијализам и империјализам међусобно заменљиви. Марксизам види колонијализам као облик капитализма, који намеће експлоатацију и друштвену промену. Маркс је мислио да је рад унутар глобалног капиталистичког система попут колонијализма уско повезан са неуједначеним развојем. Такав систем функционисања, по Марксу води до разарања на велико, зависности и систематске експлоатације односно до искривљене економије, социо-психолошке дезоријентације, и на крају масовног сиромаштва и неоколонијалне зависности. Он је сматрао да је колонијализам важан моменат у историјском процесу „*првобитне акумулације*” и предуслов за доминацију капиталистичког начина производње. Блага заробљена ван Европе, неприкривеним пљачкањем, поробљавањем и убиствима враћала су се у матичну земљу и тамо се претварала у капитал. Потрага за сировинама и актуелна потрага за новим инвестиционим могућностима резултат су интер-капиталистичког ривалства за акумулацију капитала.

Лењин је сматрао да је колонијализам у суштини корен односно основни узрок настанка империјализма. Ова два термина су често повезивана и ако су по моногоне слична они су уједно и различита. Оно што је заједничко за ова два термина јесте да су оба коришћена како би се описала перципирана супериорност, доминација и утицај на одређену особу или групу људи, а оно што их разликује најбоље описује Јанг

који каже да империјализам функционише из центра, да је он државна политика и да је развијен из идеолошких и финансијских разлога, док колонијализам представља једну врсту програма за насељавање или комерцијалне намере које су често праћене инвазијом (Young 2015) или Саид који наводи да је разлика између империјализма и колонијализма у томе што империјализам укључује праксу, теорију и ставове доминантне метрополе односно центра који управља удаљеном територијом, док се колонијализам односи на градњу насеља на удаљеним територијама (Gilmartin 2009). Када говоримо о деколонизацији најчешће се мисли на поништење односно демонтажу колонијалног. Деколонизација је дуг политички процес. У екстремним околностима, јавља се као рат за независност. Чешће, постоји динамичан циклус у којем преговори пропадају, настају мањи поремећаји који резултирају полицијским и војним конфликтима, насилним побунама које воде до даљих преговора све док се не испуни циљ а то је независност.

Дакле, деколонизација није ништа друго до процес деконструкције колонијалних идеологија супериорности и привилегија западних мисли и приступа.

ПОСТКОЛОНИЈАЛИЗАМ У НИГЕРИЈИ

Сада када смо објаснили све несугласице везане за сложене термине попут колонијализма, империјализма и деколонизације вратимо се постколонијализму. Рекли смо да ћемо на постколонијализам гледати не као крај колонијалног него као његов наставак, односно као ситуације и проблеме који су уследили након процеса деколонизације у бившим колонијалним земљама. Конкретно када говоримо о формирању нигеријске државе поједини аутори наводе да Нигерија није производ политичког преговарања нити процеса историјске еволуције већ „*колонијалног насиља и метрополитске самовоље*” са мало или нимало обзира за етничке, језичке или културне границе (Adebanwi and Ebenezer 2010). Дакле само формирање Нигерије као јединствене државе, посејало је семе етничких, верских и културних раздора. Ови раздори, географска пространост, псеудо-федерални аранжмани, раз-

ни сукоби и оскудица идеологије уједињења радили су заједно на подстицању сепаратистичке агитације још од амалгамације из 1914. године (Tamuno 1970).

Дакле, становници нечега што данас зовемо Нигерија су још пре независности били подељени по етничким, регионалним, културним и верским линијама из тога закључујемо да је колонијални систем поставио темеље раздора Нигерије а разни постколонијални поступци и догађаји су их знатно потпомогли. Као разлози тих раздора и конфликта често се наводе, манипулација елитом и завера, дефицит вођства, етничка манипулација, верска нетрпељивост и етничност политике. Државност Нигерије као и њено јединство оспоравано је и много година касније па и дан данас. Поједини политички лидери и аутори попут Обафемија Аволовоа (*Obafemi Awolowo*) описују Нигерију као ништа више од „*пуког географског израза*”, (Awolowo 1947) Ахмаду Бело (*Ahmadu Bello*) на Нигерију гледа као „*на грешку из 1914. године*” (Bello 1962), Абубакар Балева (*Abubakar Talewa*) наводи да је „*Нигерија ништа друго до британски дизајн*”, Чиманда Адиче (*Chimamanda Adichie*) наводи како је „*Нигерија створена са једним јединим разлогом а то је да пропадне*” (Peel 2010).

Када говоримо о политичким странкама у Нигерији до скоро их је било регистровано око 90, према подацима из 2021. године, критеријуме Независне националне изборне комисије Нигерије испунило је њих 18 од којих су око три или четири веће или водеће политичке странке (Independent National Electoral Commission, 2021) Овај вишестраначки систем одступа од типичног афричког окружења у којем владају једна или две политичке партије. Овакав систем замишљен је са циљем да искорени и реши питања регионалних и етничких разлика, које стварају проблеме порасту демократије нигеријске нације. Нажалост, овај циљ до дан данас није постигнут.

Након независности, одлазећа колонијална власт надала се да ће развој политике у Нигерији спречити било какву регионалну доминацију, и тиме је потценила ефекте регионализованог партијског система у земљи у којој је политичка моћ зависила од становништва, а северни регион имао највише грађана, те се као један од водећих проблема наметао несразмеран удео политичке моћи у земљи, као главни разлог политичке нестабилности. Након независности, влада је била ништа друго до савезништво између племенски заснованих

странака на истоку и северу, с једне стране, и племенски опозиционе странке на западу, да би се касније склапали савези између северних и западних партија против истока. Главна слабост у обе ситуације био је степен укључености, јер су велики делови земље практично искључени из учешћа у процесу власти, посебно мањинске групе попут оних из нафтних региона који су одговорне за богатство нације. Према појединим ауторима попут Тојина Фалоле (*Toyin Falola*) управо је овај узрок крив за први грађански рат у историји Нигерије између народа Ибо на истоку под вођством потпуковника Одумегвау Оџукавуа и савеза севера и запада под вођством тадашњег војног шефа државе, потпуковника Јакуба Говона (*Yakubu Gowon*), у коме су обе стране забележиле велике жртве. Злоупотреба савезног устава у циљу помоћи и подршке регионализму те политичко занемаривање других подручја односно региона и распрострањена корупција су уништиле друштвено политички систем Нигерије и отвориле пут сиромаштву и кршењу људских права.

Опречна политика колонијалних владара

Историјски гледано, Велика Британија, колонијална сила која је управљала Нигеријом, водила је опречну политику.

Уместо да је радила на смањивању разлика међу народима и етничким групацијама, она је у ствари радила супротно, то јест проширивала је и продубљивала је те разлике. На пример, иако се „*правило индиректне власти*“¹ кратко време практиковало на југу морало се на крају напустити, али је оно остало главни облик колонијалне управе на северу. Кроз овај систем односно кроз укључивање традиционалних политичких институција у колонијални систем Британија је успела да ојача културну различитост. Управо у том процесу подстицане су сепаратистичке тенденције.

Такође можемо рећи и да је, „*правило индиректне власти*“ чувало муслиманску културу и ометало хришћански мисионарски утицај на северу чиме је спречен продор модерног образовања, самим тим створена је препрека модернизаци-

¹ Индиректна владавина била је систем управљања коју су користили колонијални владари у намери да што ефикасније контролишу делове својих колонијалних царстава и то је чињено уз помоћ постојећих аутохтоних структура моћи.

цији севера.² Још један пример стварања раздора у друштву од стране колонијалног владара јесте и оснивање Сабон Гари (*Sabon Gari*) заједнице на северу Нигерије. Идеја колонијалних владара је била да сво неаутохтоно становништво севера Нигерије населе у скупину градова и насеља које ће се називати Сабон Гари односно насеље за странце. Сабон Гари претежно насељавају људи из јужне Нигерије. Етничке тензије између група из јужне и северне Нигерије доводе до честих нередар у Сабон Гарију и данас. Узастопни колонијални уставни „*скројени само за Нигерију*” учврстили су политичку моћ на регионалним линијама. Од 1951. до 1958. године Британија је осигурала да половина мандата у савезном парламенту буде додељена северу. Али, у коначном уставу којим је Нигерија стекла своју независност равнотежа контроле између југа и севера била је пољуљана. Представнички дом, како је и утврђено, бираће се на основу броја становника. Будући да је север имао преко половине нигеријског становништва и три пута већу територију од остала два региона заједно, загарантована је доминација севера.

Са аспекта неких Нигеријаца, посебно оних на југу, било је јасно да Британија плански ради у корист севера а све у циљу да након њиховог одласка само северњаци владају Нигеријом. Британију су холистички критиковали да није успела да разбије северну Нигерију у неколико региона, или, боље речено, држава као што је то случај данас. Чак шта више све колонијалне управе су активно подржавале и охрабривале Северни народни конгрес, чисто северну политичку странку, као и њихову политику одупирања стварању нових региона на северу. Разлог томе је пуно тога заједничког између британске и аристократије Хауса-Фуланија (*Haus Fulani*),³ више него са немирним и упорним националистима на југу. Због тога су закључили да би њихови интереси у Нигерији били боље заштићени или чак у потпуности заштићени од стране северњака, дуго

2 Настојећи да пронађу заједничку нит различитих схватања модернизацијских промена која се заснивају на теорији еволуције, Терзић и Дилигенски закључују „да: 1. сва друштва напредују од примитивнијих ка сложенијим формама организације; 2. свако од таквих друштава које је укључено у светску трговинску размену у одређеном тренутку започиње процес модернизације; 3. у процесу модернизације сва друштва нужно прелазе исте ступење развоја; 4. друштва на вишем степену друштвеног развита представљају слику будућности оних друштава која су мање развијена, а мање развијена друштва приказују одређену етапу у прошлости `модернизованих`”; 5. модернизација води ка једном типу друштва (Terzić i Diligenski 2017, 422).

3 Хауса-Фулани су највећа етнолингвистичка група у Нигерији, стационирани су на северу Нигерије и углавном су муслимани.

након њиховог одласка из земље. Земља је дакле агломерација досад аутономних и полу-аутономних краљевстава, султаната, емирата, градова-држава, па чак и сеоских република. Британски колонизатори су подметањима, насилним смиривањима и освајањима успели све њих да споје и као крајњи резултат ове колонијалне авантуре октобра 1960. године створе и обелодане као независну републику Нигерију. И данас је она предмет интензивне и жестоке расправе, нарочито међу историчарима, а водеће питање које се намеће је да ли би без овог колонијалног утицаја Нигерија какву данас познајемо могла настати.

Дани независности

Први дани независности су били пресудни. Новонастала земља суочила се са великим бројем важних изазова. Изазови су се тицали консолидације стицања независности и постављања земље на пиједестал политичке стабилности и економског развоја. Да би се то постигло, постојала је потреба да се позабаве питањима која нису решили ни одлазећи колонијални господари. Најважније од ових питања односило се на проналажење прагматичног и прихватљивог решења проблематичног мањинског проблема у регији делте Нигера. Друго важно питање било је креирање механизма који би осигурао равноправну заступљеност регија у свим федералним позицијама. Треће, и вероватно најважније питање, било је како премостити широки образовни јаз између претежно хришћанског југа и претежно муслиманских северних делова земље (Mustapha 2006).

У октобру 1963. године Нигерија је променила однос са Уједињеним Краљевством проглашавајући се савезном републиком и проглашавајући нови устав. Није требало дуго да политичко насиље избије на површину у независној Нигерији, пре свега због константне борбе са понављајућом политичком нестабилношћу која као да потиче из тежње за хегемонском контролом над националном политиком од стране три наизглед најјаче и најутицајније етничке групе Хауса, Јоруба⁴ и Игбо⁵. Нигеријом је војска владала отприлике 28

4 Јорубе су једна од највећих афричких етничких група јужно од Сахаре, у суштини Јорубе нису једна група већ спој разноврсних група које су повезане заједничким језиком, историјом и културом. У Нигерији Јорубе су друга по величини етничка групација, стационарни су углавном на југу Нигерије и углавном су хришћани.

5 Игбо/Ибо су трећа по величини етничка група у Нигерији, стационарни су на југоисточном делу Нигерије и већински су хришћани.

од 47 година након стицања независности, а већим делом политичке историје Нигерије доминирала је борба за власт између севера и југа. Северни војни лидери доминирали су нигеријском политиком до 1999. године, када је земља извршила транзицију ка демократији. Од 1970. када се грађански рат завршио до 1999. када је данашња четврта република инаугурисана, Нигерија се суочила са другим сукобима и кризама које су још једном довеле до изражаја, нерешену природу етничких расцепа у земљи.

Чињеница је да је поновљени неуспех сукцесивних управа да се баве структуралним и системским неправдама допринео више него било који други фактор подстицању ових антагонизама. Између краја рата, колапса друге и несретне треће републике и обнове демократије 1999. године, најозбиљнији од свих изазова националном јединству ипак је остала сага од 12. јуна 1993. године, односно поништавање председничких избора од стране Бабангидине (*Ibrahim Babangida*) војне управе. Јорубе су сматрале да им је одузето законско право у њиховом периоду уживања у „*националном колачу*” те су започели систематске и организоване кампање чији је циљ био поткопати нигеријско јединство и његов мирни суживот. Толико су биле бурне кампање тих дана да су бомбе и политички атентати први пут уведени у политички живот земље. Са друге стране имали смо другачије аспекте политичког насиља с којима се Нигерија суочавала а то су агитације мањинских група које теже стварању више региона/држава у циљу извлачења ресурса. Сваки регион земље је желео већу контролу над ресурсима стеченим на својој територији. Имајући то у виду, регион делте Нигера поново долази у први план, након открића, истраживања и продаје сирове нафте као основног извора националног прихода.

Народ делте Нигера оспорио је хегемонију три водеће етничке групе тврдећи да им федерални систем одузима приступ минералним и нафтним богатствима које се налазе на њиховим територијама. Долази до повећања регионалних овлашћења која воде јачању сепаратистичких покрета мањинских етничких група које су осећале да ће бити оштећене овим овлашћењима. Сва четири политичка региона земље захтевала су веће уделе од нафтних прихода. У новембру 1969. године нигеријска влада потписала је Нафтну уредбу којом се поништавају све концесије и додељује себи право на истражи-

вање и експлоатацију нафте. Влада је 1971. године основала Нигеријску националну нафтну корпорацију за производњу и продају нафте. Још једном, лавовски део права за истраживање продат је Шелу. До 1990. године удео региона у приходу од нафте смањен је за око 23% што је довело до немира и напада становника делте Нигера на нафтоводе, резултат тих напада је око 1100 погинулих и више од шест спаљених села. Сукоби у овом региону и даље трају. Могло би се рећи да је за разлику од других средина где демократија долази са подстицајима за помирење и национално исцељење, у Нигерији управо она отвара пут секташким сукобима, и међугрупном насиљу. Почевши од југозапада, где је злогласна милитантна организација, Конгрес народа Одуа, кренула нападе на хауса-фуланске трговце, до шеријатских нереда на северу где су и муслимани и хришћани били нападани и убијани.

Са друге стране у региону делте Нигера младићи формирају милитантне организације и започињу уништавање нафтовода, ометања производње и снабдевања, убијања припадника обезбеђења и отмице емиграната из региона. У северном и централном делу земље суседи који су генерацијама живели заједно одједном су нашли разлога да се међусобно убијају попут Тива и Јукуна. Такође дошло је до појава секти попут Боко Хараме, те се чинило као да је Нигерија започела мисију самоуништења.

НЕКОМПАТИБИЛНА АМАЛГАЦИЈА

Као што смо помињали, Нигерију какву данас познајемо чини велики број етничких група. Само њихово спајање у један ентитет као и политика колонијалних владара „*завади на владај*” директно је одговорна за ширење етничког ривалитета у Нигерији. Такође треба напоменути да регионална припадност политичких странкама није производ новије историје Нигерије већ је оно уграђено у нигеријску психу још од колонијалног периода.

Макперсонов устав из 1954. године у Нигерији потпомогао је и ојачао регионалну подељеност те су политичке странке формиране по етничкој основи. Тада је сваки регион имао своју политичку партију састављену од припадника етничке група-

ције са тих простора, тако су настале политичке партије попут: Националног већа грађана Нигерије са својим упориштем у источној регији, Северни народни конгрес, као што назив говори, била је странка за северни регион, док је Акциони конгрес припадао западном региону. Ова ситуација је подстакла оно што је у Нигерији описано као идентитетна политика која траје и данас. Последица колонијално утемељеног формирања нигеријског ентитета најбоље описује Етенг који види Нигерију као „*злогласно несигурну скупину народа различитих идентитета, односно највише већтачку од свих административних јединица створених током британске окупације Африке*” (Eteng 2004). Томас Ходгкин, нигеријску прошлост описује као много прошлости, а не једну – прошлост различитих народа и цивилизација које чине модерну Нигерију. Под тим се подразумева да је Нигерија, какву данас знамо, спој различитих етничких групација које су под присилом колонијалних владара коегзистирале као један народ. По њему су управо те различите националности које карактеришу посебне вредности, оријентације, идиосинкразије и традиције у многим случајевима биле дијаметралне и антагонистичке по модус вивенди и модус операнди. (Hodgkin 1960). Другим речима пре доласка колонијалних владара на ове просторе различите етнице биле су слободне, суверене, суседне и често кооперативне. Доласком колонијализма овај статус је у многоме измењен. Након завршене амалгамације етницитет је искориштен као инструмент британске колонијалне политике како би се Нигеријом лакше владало и наравно како би се побољшала колонијална експедитивност. Ове аномалије нанеле су огромну штету нигеријском политичком систему. Етничка припадност схваћена је као главна препрека укупном политичко-економском развоју земље. И када погледамо Нигерија је изгубила скоро читав век на пројекат изградње нације, а све како би очувала једну, дубоко фрагментирану државу коју ни најистакнутији њени политичари не признају, попут Обафемија Аволовоа који је често пута истицао да је амалгамација из 1914. године најтежи ударац британске владе јужној Нигерији. Етнички раздор пратио је Нигерију и након њене независности. Она је започела као федерација три региона од којих је сваки имао довољно снаге да буде независна држава али је кроз друштвено/етничку подељеност, бројне државне ударе, грађански рат, дељена на регије и државе да би до 1999. године имала 36 држава.

Нигерија тренутно како тако функционише под својом четвртом републиком. Републике у нигеријском концепту означавају период у којем није било забране изборних активности, донесен је нови устав и дошло је до преласка или довршетка преласка на цивилну власт. Ове поделе само су довеле до тога да се Нигерија карактерише као дубоко расцепљена држава у којој се велика политичка питања снажно и/или жестоко оспоравају дуж сложених етничких, верских и регионалних подела у земљи. Захваљујући сложеном сплету политички видљивих идентитета и историји хроничних и наизглед непремостивих сукоба и нестабилности, Нигерија се с правом може описати као једна од најдубље подељених држава у Африци. Од свог настанка као колонијалне државе, Нигерија се суочила са вишегодишњом кризом територијалног или државног легитимитета, која је често стварала напоре националној кохезији, демократизацији, стабилности и економској трансформацији. Чини се да је врхунац кризе био грађански рат крајем 1960-их, који је уследио убрзо након независности али ни након преласка Нигерије на цивилну власт 1999. године у земљи се сукоби ни смањивали, већ напротив појачавали.

Културни, верски и етнички идентитет

Идентитети су историјски били значајни у нигеријском политичком процесу, под колонијалном влашћу као и у постколонијалном периоду. Под колонијализмом, административне потребе су гарантовале, неговале и продубљивале поделе „ми” насупротив „њима”: муслимани наспрам хришћана; северњак против јужњака; Хауса-Фулани против Јоруба против Игбо, и тако даље. Мамдани тврди да је колонијални систем створио законе и структуре који су учинили културни идентитет основом за креирање политичког идентитета у Нигерији и то је неизбежно претворило етничку и верску припадност у политички идентитет. То практично значи да је постколонијални систем власти усвојен у Нигерији, систематизовао своје политичке структуре око етничке и верске припадности, стварајући друштво у којем је етнички и верски идентитет основ за улазак у политичке структуре. За Мамданија узроци конфликта у Африци произилазе управо из институционалног раздвајања и наслеђених верских, културних и етничких заједница створених од стране колонизатора (Mamdani 1996).

У раду „*Failed State 2030 Nigeria – Case Study*”, Кристофер Кинан (*Kinnan Christopher*) наводи да је Нигерија нација са више од 350 етничких група, 250 језика и три различите верске припадности: (Kinnan, Gordon, De Long, Jaquish, Mc Allum, 2011)

- Хришћанска
- Исламска
- Анимистичка

Од тога три највеће етничке групе: (CIA 2018)

- Хауса и Фулани (36% укупног становништва) на северу Нигерије
- Јоруба (15.5%) на југозападу Нигерије
- Ибо (15.2%) на југоистоку Нигерије

Поред ових већих етничких група разликујемо и мање које имају значајну јачину и политички утицај, а то су: (CIA 2018)

- Тив (2,4%)
- Канури/Бербери (2,4%)
- Ибибио (1,8%)
- Ијав/Изон (1,8%)
- Остали (24,9%).

Хауса-Фулани и остале заједнице настањене у северној Нигерији углавном су муслиманске, док су подручја мањина на југу и подручја Игбоа на југоистоку претежно хришћанска. Средњи појас (или северно-централна зона) је мешавина хришћанске и муслиманске популације, док су заједнице на јуорубашком говорном подручју на југозападу отприлике половине муслиманске и половине хришћанске. Ова дистинкција је у основи расцепа север-југ (у смислу да север претежно муслимански, а југ претежно хришћански) и изоштрава етнички раздор у земљи. Међутим, претколонијална историја етничке разноликости и колонијална историја етно-регионалне конструкције нису довољна објашњена за преваленцију етничког национализма у нигеријском јавном животу. Претварање културних разлика у политичке разлике и развој етничке мобилизације догађају се под врло специфичним околностима.

Према појединим ауторима (Kifordu 2011) динамику политике у Нигерији карактерише конкуренција елита, заснова-

на на широким политичким и економским параметрима, а не на култури. Однос државе и елита, било колаборативни или конфликтни, је пресудан. Појавом политике деколонизације с краја 40-тих, ова два услова бивају испуњена у Нигерији те нигеријске регионалне елите које су се развијале у контурама региона, лукавством и смицалицама развијају свој вид демократије. Оно што је произашло из њиховог појма демократије био је интензивно регионални и конфликтни политички систем, који су предводили „политички џинови” етничких група сваког региона: Ахмаду Бело за Хауса-Фулане у северној Нигерији, Намди Азикиве (*Nnamdi Azikiwe*) за Игбое на истоку и Обафеме Аволово за Јорубе у западном региону. Свака група желела је да наследи колонијалне владаре који су одлазили или да воде главну реч у режиму наследника; политичке елите, локални привредници и администратори сви су имали удела у овом такмичењу. Политичке партије су „сведене на политичку корист, те нису израз исконских идентитета и сензитивитета” (Nolutshungu 1990). Између 1951. и 1966. године странке су се сукобиле око бројних проблема. Прво, сукобили су се око датума за одобравање регионалне самоуправе. Док су јужне области желеле што бржи пренос моћи, север се плашио таквог развоја догађаја. Након тога, регионалне странке сукобиле су се око природе уставног решења за независност 1960. године Камен спотицања овај пут било је инсистирање регионалних лидера из северне Нигерије на уставној конференцији 1958. године односно да половина места у предложеном мора припасти северном региону на основу тога што садржи више од половине националног становништва.

Као резултат усвајања овог уставног принципа, заступљеност парламента утврђена је регионалном квотом, а не стварним освојеним гласовима; север је добио снагу вета у федерацији. Треће, након независности, регионалне странке су се интензивно сукобљавале око доделе савезних пројеката, посебно пројеката везаних за гвожђе и челик којима је тежио сваки регион. Након тога, будући да је додељивање политичких позиција и економских ресурса било засновано на броју становника сваке изборне јединице, спровођење пописа је постало веома тешка ствар те је сваки регион тежио да повећа своје цифре. Затим се водила непрекидна борба око критеријума за расподелу државног прихода. Који орган је имао моћ да прикупи порезе и на који начин су се прикупља-

ни приходи на нивоу државе распоређивали на јединице федерације постају и остају питања сталне политичке расправе.

Поред ових специфичних подручја неслагања, постојао је и стални фактор страха од надмоћи својих етно-регионалних ривала, свака регионална елита допринела је ескалацији етничких и политичких тензија. У том процесу је консолидован политички систем заснован на културолошкој плуралности, елитизму и комуналном расцепу. Тако је на крају и настао регион средњег запада, већа етничка групација је тежила да осигура надмоћ те је кроз подршку мањинским групама ослабљен западни регион. Трајна нестабилност унутар политичког система, заједно с дуготрајном огорченошћу многих мањинских етничких група, довела је до све већег раздора у друштву где опет у први план искачу два најкритичнија облика идентитета у Нигерији: етничка припадност и религија.

Етничка идентификација постаје најистакнутији и најдоследнији извор социјалног идентитета у Нигерији самим тим и централни начин колективне акције која има дестабилизирајући утицај на националност и корозивни утицај на демократију. Из ових премиса следе бројне импликације. Будући да се политичка конкуренција организује на етничкој основи, и демократски и ауторитарни режими претпостављају да имају етнички карактер. Цивилне владе наводно подстичу етничке политичке странке, док се за војне режиме наводи да одражавају јасно владајућу групу.

Структуре политичке контроле такође се формирају етнички, путем клијентелистичких мрежа и система патрона-та. Етнички идентитет, у контексту ривалства око оскудних ресурса, посматра се као подстицање поларизације и сукоба (Peter 2007). Иако се генерално претпоставља да је етничка идентификација најистакнутији и најдоследнији извор социјалног идентитета у Нигерији, поједини аутори предност дају религијском идентитету. Од три верска идентитета у Нигерији - хришћанског, муслиманског и традиционалног, последњи је најмање политички активан.

Када говоримо о религији, нумерички гледано, хришћани и муслимани су скоро па једнако заступљени, иако исламски део становништва чини 53.5 % Нигеријаца у односу на 45.9% хришћана (CIA 2018). Управо је та јединствена верска подела потакнула надбискупа Онаиекана да опише Нигерију као „*највећу исламско-хришћанску нацију на свету*”.

Религија је одувек била важна у Нигерији и у нигеријској политици а према неким ауторима представља темеље раздора нигеријског друштва, тако због верских, етничких, и регионалних подела које су директно настале под утицајем колонизације, односно вештачке амалгамације Нигерија је након независности постала „држава без нације” (Falola and Heaton 2008) и тиме отворила пут сталним сукобима.

Религија је сложен, вишедимензионалан феномен, изразито значајан у Нигерији, коме треба посветити доста пажње, стога ћемо се о утицају религије на нигеријско друштво бавити у неком од следећих радова.

ЗАКЉУЧАК

Британци су за време колонијалне власти у Нигерији окретали етничке групе једну против других и гурали у сукобе, наравно зарад својих интереса, док је након независности односно у постколонијалном периоду, непостојање политичких институција које би штитиле интересе различитих етничких група, укључујући мањинске групе било одговорно за тај ривалитет и евентуалне сукобе. Етничко ривалство и неповерење које је произвео колонијализам били су толико интензивни да је од независности до данас политички дискурс Нигерије био обојен регионалном припадношћу као и класним и етничким расцепима. Након независности, колонијални апарат базиран на систему „индиректне владавине” сведен је на мноштво различитих политичких структура, које је било веома тешко комбиновати у једном национално уједињеном демократском систему. Док су стварне разлике између различитих нигеријских група биле образовање и/или економске могућности, конфликтни „етнички”, „регионални” и „религиозни” идентитети постали су зајемчени колонијалним апаратом, затим постколонијалним системом власти стварајући оштру серију политичких подела. Ово није значило да етничка припадност није била централна у идентитету, већ да је конфликт о другим питањима постао етнички. Стога су регионални, етнички и верски идентитети створили темељ за године политичког хаоса. Политички пејзаж нигеријске републике од стицања независности у великој мери је карактерисан хаосом,

војном владавином и поновним наметањем теме етнорелигијског или етнорегионалног патроната. Спорови између политичких противника су решавани државним ударима више пута у наредних педесет година. У ретким прекидима војне хунте, устав је ревидиран, мењајући парламентарни систем у председнички систем (и наводни регионално-ротациони систем), а политичко руководство Нигерије је постало карактеристично по дисфункционалној псеудо-демократији. Стога можемо рећи да је Нигерија какву данас познајемо створена из искуства колонијалне владавине као сателитска или зависна неоколонијална економија, са ниским нивоом друштвене и политичке интеграције, а самим тим и непостојањем међуетничког поверења и националног друштва.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Adebanwi, Waleand, Ebenezer Obadare. 2010. "Introducing Nigeria at fifty: The nation in narration." *Journal of Contemporary African Studies*, Vol: 28, Issue: 4, page 379– 405.
- Awolowo, Obafemi. 1947. "Path to Nigerian Freedom." London: Faber & Faber.
- Bello, Ahmadu. 1962. "My life." London: Cambridge University Press.
- Bhabha, Homi. 1994. "The Location of Culture." Abingdon: Routledge Classics Series.
- CIA. "Nigeria." Poslednji pristup 23. avgust 2021. <https://www.cia.gov/the-world>.
- Collins, Harper. 1979. "Collins English Dictionary." Glasgow: Harper Collins.
- Eide, Elisabeth. 2016. "Strategic Essentialism." New Jersey: The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies.
- Eteng, Inya. 2004. "Ethnicity, ethno-class relations and crisis of Nigeria's enduring 'national question' and political instability." *Nigeria and Globalization: Discourses on Identity Politics and Social Conflict*.
- Falola, Toyin. 1998. "Violence in Nigeria: The crises of religious politics and secular ideologies." Rochester: University of Rochester Press.

- Falola, Toyin. 2001. "Violence in Nigeria: The Crises of Religious Politics and Secular Ideologies." *Canadian Journal of African Studies* 35 (3) 601– 603.
- Falola, Toyin and, Matthew Heaton. 2008. "A History of Nigeria." Cambridge: Cambridge University Press.
- Gabbidon, Shaun. 2010. "Race, Ethnicity, Crime, and Justice: An International Dilemma." Los Angeles: Sage Publications.
- Gilmartin, Mary. 2009. "Key Concepts in Political Geography: Colonialism/Imperialism." California: Sage Publications.
- Gregory, Derek. 2004. "The Colonial Present: Afghanistan. Palestine. Iraq." New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Hodgkin, Thomas. "Nigerian Perspectives: An Historical Anthology." London: Oxford University Press.
- Independent National Electoral Commission. "Registered Political Parties." Poslednji pristup 24. avgust 2021. <https://www.inecnigeria.org/>.
- Jovanović, Nataša. 2017. "Rubikova kocka postkolonijalizma: teorijski sinkretizam i novi izazovi u postkolonijalnim studijama." Beograd: Medunarodni Problemi.
- Kifordu, Henry. 2011. "Political Elite Composition and Democracy in Nigeria." *The Open Area Studies Journal*, 4, 16– 31.
- Kinnan, Christopher, Gordon Daniel, De Long Mark, Jaquish Douglas, and Robert Mc Allum. 2011. "Failed State 2030 Nigeria - Case Study." Ait University.
- Mamdani, Mahmood. 1996. "Citizen and Subject: Contemporary Africa and the Legacy of Late Colonialism." Princeton: Princeton University Press.
- Mustapha, Raufu. 2006. "Ethnic structure, inequality and governance of the public sector in Nigeria." *Democracy, Governance and Human Rights* 24, 15– 43.
- Nolutshungu, Sam. 1990. "Fragments of a democracy: Reflections on class and politics in Nigeria." *Third World Quarterly* 12 (1): 86– 115.
- Peel, Michael. 2010. "A swamp full of dollars: Pipelines and paramilitaries at Nigeria's oil frontier." Chicago: Chicago Review Press.
- Peter, Lewis. 2007. "Identity, Institutions and Democracy in Nigeria." Cape Town: Afrobarometer.

- Said, Edward. 1985. "Orientalism Reconsidered." *Cultural Critique* 1: 89– 107.
- Tamuno, Tekena. 1970. "Separatist Agitations in Nigeria since 1914." *The Journal of Modern African Studies* 8(4): 563– 584.
- Terzić, Predrag, i Tijana Perić Diligenski. 2017. „Modernizacija: određene pojma i javni oblici.” *Kultura polisa* 33: 417–430.
- Webster, Merriam. 1996. "Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language." Bexley: Gramercy.
- Young, Robert. 2009. "What is the Postcolonial?" *Journal of Military and Strategic Studies*, University of Calgary.
- Young, Robert. 2015. "Empire, Colony, Postcolony." Chicester: John Wiley and Sons Ltd.

Boris Bursać*

National Assembly of Serbia, Belgrade of the Republic

POSTCOLONIAL SYSTEM OF GOVERNMENT AS THE BASIS OF CONFLICT IN NIGERIA

Resume

Nigeria is a very complex society with over 300 different ethnic groups, about 500 different languages and extremely fast population growth with over 210 million inhabitants in 2021. The merging of these different groups and identities into one common entity has been a serious problem since the creation of the modern state in 1914., which colonial rulers have largely solved by force. When we analyze and observe Nigeria and its postcolonial period, we can say that it is at least turbulent and debatable, and at the same time imbued with problems of ethnic minorities, unequal income distribution formulas, asymmetric state structures, lack of real federalism, inability to publish accurate census figures, ethno-religious crises and so on. What is worrying is that these challenges are re-emerging in the daily lives of Nigerians as a threat to Nigeria's existence. All this points to the visible

* E-mail address: boris.bursac89@gmail.com.

complexities and contradictions of postcolonial Nigeria in five decades of political independence and almost two decades of democracy. What began with the annexation of Lagos and later the destruction of various kingdoms, ended with the creation of a new entity that included more than two hundred groups of people of different histories, cultures and orientations who are almost in constant conflict. The aim of this paper will be a detailed analysis of the postcolonial system of government and its impact on the emergence and escalation of conflicts in Nigeria.

Keywords: colonialism, decolonialism, postcolonialism, imperialism, Nigeria

* Овај рад је примљен 26. августа 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 10. новембра 2021. године.